

BADANIE WYMIENNIKÓW CIEPŁA

a) PŁASZCZOWO-RUROWEGO   b) WĘŻOWNICOWEGO

1. Wprowadzenie

Badanie wymiennika ciepła sprowadza się do pomiaru współczynników przenikania ciepła k w szerokim zakresie zmian parametrów ruchowych, obejmujących natężenia masowe przepływu cieczy $\dot{m}$ i różnicę temperatur między kondensującą się, nasyconą parą grzejącą i średnią temperaturą ogrzewanej cieczy.

Jeżeli wzdłuż powierzchni przegrody płynie gaz lub ciecz ruchem burzliwym, to na jej powierzchni tworzy się zawsze tzw. warstewka graniczna Prandtla, w której cząsteczki poruszają się ruchem uwarstwionym, tzn. równoległym do kierunku przepływu. W takiej cienkiej warstewce ruch ciepła odbywa się przez przewodzenie, tak jak w ciele stałym. W następnych warstwach płynącej strugi, cząsteczki wykonują ruchy nie tylko równoległe do kierunku przepływu, lecz także poprzeczne, w wyniku których energia cieplna jest przenoszona od rdzenia płynącej strugi do warstewki granicznej lub odwrotnie. W tych warstwach ruch ciepła odbywa się przez konwekcję. W takim przypadku ruch ciepła między rdzeniem płynącego medium i powierzchnią przegrody jest procesem złożonym, obejmującym zarówno ruch ciepła przez przewodzenie, jak i konwekcję. Ten rzeczywisty, złożony proces ruchu ciepła nosi nazwę wnikania ciepła. Rozkład temperatury i charakter ruchu w procesie wnikania ciepła ilustruje schematycznie rysunek 1, na którym T_1 - temperatura w rdzeniu płynącej strugi, T_2 - temperatura powierzchni przegrody

W przypadku gdy ruch medium jest uwarstwiony w całej masie płynącej strugi, to wnikanie ciepła jest wynikiem jedynie przewodzenia ciepła.

Rys.2 przedstawia rozkład temperatur w przypadku ruchu ciepła między dwoma poruszającymi się mediami gazowymi lub ciekłymi (A i B), rozdzielonymi przegrodą z ciała stałego. Na rysunku tym T_A oznacza temperaturę w rdzeniu medium A, T_1 - temperaturę powierzchni przegrody po stronie medium A, T_2 - temperaturę powierzchni po stronie medium B, T_B - temperaturę w rdzeniu medium B, α_A i α_B - współczynniki wnikania ciepła po obu stronach przegrody.

W tym złożonym przypadku ruchu ciepła można wyróżnić trzy odrębne fazy:

- 1) ruch ciepła od rdzenia medium A do powierzchni przegrody, zwany wnikaniem ciepła,
- 2) ruch ciepła w przegrodzie, zwany przewodzeniem,
- 3) ruch ciepła od powierzchni przegrody do rdzenia medium B, zwany wnikaniem.

Ruch ciepła między dwoma ośrodkami gazowymi lub ciekłymi poprzez przegrodę z ciała stałego nazywamy przenikaniem ciepła. W pojęciu tym mieści się przewodzenie ciepła przez przegrodę oraz wnikanie ciepła po obu jej stronach.

Współczynnik wnikania ciepła α wyraża ilość ciepła w dżulach, która jest wymieniana w jednostce czasu ($\tau=1$ s) na jednostkowej powierzchni ($A=1\text{m}^2$) przy jednostkowej różnicy temperatur ($\Delta T=1\text{K}$).

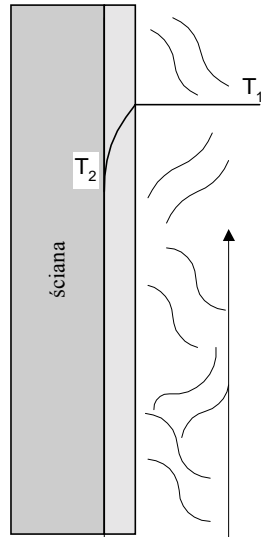
Konwekcyjny współczynnik wnikania ciepła α zależy przede wszystkim od fizycznych własności medium opływającego przegrodę oraz od charakteru jego ruchu. Nie zależy on natomiast zupełnie od rodzaju materiału przegrody.

Strumień ciepła wymienianego pomiędzy mediami A i B (rys.2.) określa równanie Pecleta

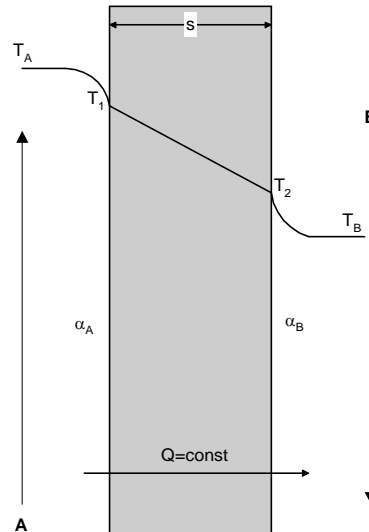
$$\dot{Q} = kA(T_A - T_B), \quad (1)$$

w którym :

- k - jest współczynnikiem przenikania ciepła,
- A - powierzchnia wymiany ciepła ,

Rys.1. Wnikanie ciepła od rdzenia płynu do ścianki

Rys.2. Przenikanie ciepła od rdzenia medium A do rdzenia medium B

Dla jednowarstwowej przegrody płaskiej współczynnik przenikania ciepła k wyraża się zależnością

$$\frac{1}{k} = \frac{1}{\alpha_A} + \frac{s}{\lambda} + \frac{1}{\alpha_B}, \quad (2)$$

w której λ - współczynnik przewodzenia ciepła dla materiału przegrody,
 s - grubość przegrody.

Współczynniki α_A i α_B obliczyć można posługując się odpowiednimi dla danego przypadku korelacjami, lub z równania Newtona (3)

$$\dot{Q} = kA\Delta T, \quad (3)$$

które wymaga uprzedniego, eksperymentalnego wyznaczenia strumienia cieplnego $\dot{q}$ i różnicy temperatur ΔT . W przypadku obliczania α_A , $\Delta T_A = T_A - T_1$, przy obliczaniu α_B , $\Delta T_B = T_2 - T_B$ (zgodnie z rysunkiem 2)

2. Cel ćwiczenia

- 1) Doświadczalne wyznaczenie współczynników przenikania ciepła k w wymienniku płaszczowo-rurkowym lub wymienniku z zamontowaną wewnątrz węzownicą, ogrzewanych kondensującą parą wodną. Badania obejmują dwie serie pomiarów:
  - a) Zależności współczynnika przenikania ciepła k przy ogrzewaniu wody destylowanej od natężenia przepływu wody $\dot{m}$.
  - b) Zależności współczynnika k przy ogrzewaniu wody destylowanej od różnicy temperatur, pary T_p i wody T_w , $\Delta T = T_p - T_w$.
- 2) Obliczenie współczynników wnikania ciepła dla pary α_p i dla wody α_w na podstawie danych doświadczalnych (Q i ΔT) oraz równania Newtona.

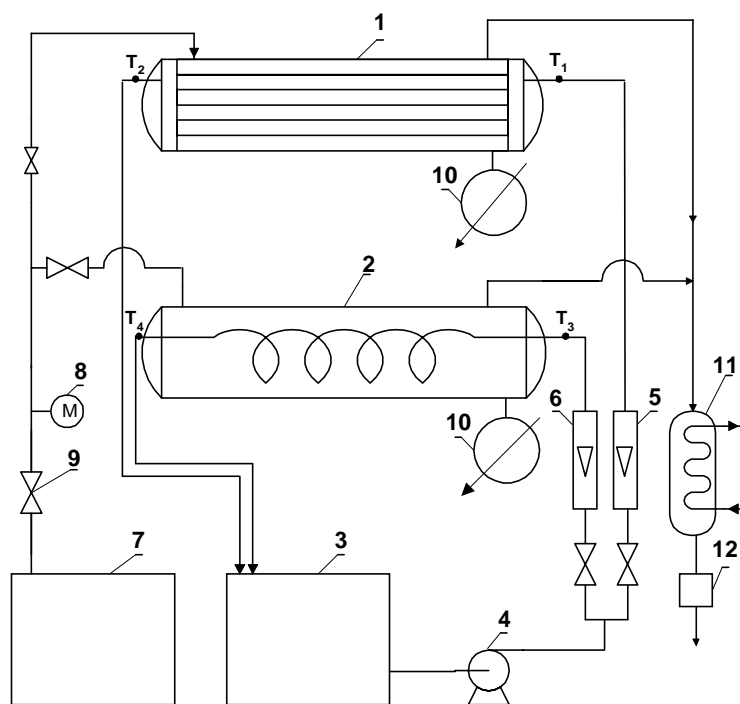
- 3) Obliczenie współczynników wnikania ciepła α_p i α_w za pomocą odpowiednich dla poszczególnych przypadków korelacji.

3. Aparatura

Najważniejszymi elementami aparatury doświadczalnej są:

- płaszczowo-rurkowy wymiennik ciepła,
- wymiennik ciepła z wbudowaną węzownicą,
- zbiornik wody obiegowej,
- elektryczna wytwornica pary o mocy 25 kW,
- pompa wirowa,
- rotametry,
- skraplacz nadmiaru pary.

Schemat aparatury doświadczalnej do badania wymienników ciepła przedstawia rysunek 3. Płaszczowo-rurkowy wymiennik ciepła 1 ma efektywną powierzchnię wymiany ciepła $A = 0.43 \text{ m}^2$, która tworzy 19 rurek stalowych o długości $L=0.6 \text{ m}$, średnicy zewnętrznej $d_z = 0.014 \text{ m}$ i grubości ścianki $s=0.002 \text{ m}$. Rurki są wykonane ze stali kwasoodpornej 1H18N9T i są zamocowane w dnach sitowych w układzie heksagonalnym.

Rys. 3. Schemat aparatury doświadczalnej do badania wymienników ciepła

1- wymiennik płaszczowo-rurkowy, 2- wymiennik z węzownicą, 3- zbiornik obiegowej wody, 4- pompa, 5,6- rotametry, 7- wytwornica pary, 8- manometr, 9- zawór regulacyjny, 10- garnki kondensacyjne, 11- chłodnica, 12- latarka kontrolna

Węzownicowy wymiennik ciepła 2 ma dwie węzownice pracujące równolegle (każda o długości $L=5.7 \text{ m}$), wykonane z rurek stalowych (1H18N9T) o średnicy $d_z=0.014 \text{ m}$ i grubości ścianki $s=0.002 \text{ m}$. Efektywna powierzchnia wymiany ciepła obu węzownic wynosi $A=0.43 \text{ m}^2$.

Zbiornik wody obiegowej 3 ma za zadanie utrzymanie stałej temperatury cieczy. Dlatego ma on węzownicę chłodzącą zasilaną wodą z sieci miejskiej oraz termometr kontaktowy współpracujący z przekaźnikiem. Woda zimna ze zbiornika 3 tłoczona jest pompą wirową 4

przez rotametry 5,6 do wymiennika płaszczowo-rurkowego 1 lub wężownicowego 2. Po ogrzaniu wraca do zbiornika obiegowego. Para grzejna wytwarzana jest w elektrycznej wytwornicy pary 7 o mocy 25kW, skąd przepływa do badanego wymiennika. Ciśnienie pary kontrolowane jest manometrem 8, a jego regulację zapewnia zawór 9. Skroplona w przestrzeniach międzyrurowych wymienników para odprowadzana jest przez garnki kondensacyjne 10 do kanalizacji. Nadmiar pary grzejjnej wykraplany jest w chłodnicy 11 i przez latarkę kontrolną 12 odprowadzany do kanalizacji.

Temperatura wody na wlocie i wylocie wymienników mierzona jest termoparami żelazo-konstantan T_1 - T_4 . Mierzona jest również temperatura zewnętrznej powierzchni rurek w wymienniku 1 i wężownicy w wymienniku 2.

4. Metodyka pomiarów

Pomiar współczynników przenikania ciepła k w wymiennikach płaszczowo-rurkowym i z zamontowaną wężownicą polega na określeniu w stanie równowagi cieplnej układu:

- a) strumienia cieplnego $\dot{q}$
- b) różnicy temperatur $\Delta T_B = T_p - T_w$, gdzie T_p - temperatura nasyconej pary grzejjnej, T_w - średnia arytmetyczna temperatura ogrzewanej cieczy $T_w = (T_p + T_k)/2$; T_p - temperatura ogrzewanej wody na wlocie do wymiennika; T_k - temperatura wody na wylocie z wymiennika.

Badania przenikania ciepła podczas podgrzewania cieczy obejmują określenie wpływu natężenia przepływu ogrzewanej cieczy $\dot{m}$ oraz obciążenia cieplnego powierzchni grzejjnej $\dot{q}$ na współczynnik przenikania ciepła k .

Przed rozpoczęciem właściwego pomiaru należy wykonać następujące czynności wstępne:

- a) napełnić zbiornik obiegowy 3 badaną cieczą,
- b) włączyć pompę wirową,
- c) uruchomić elektryczną wytwornicę pary,
- d) włączyć wielomiejscowe mierniki temperatury,
- e) włączyć przepływ wody chłodzącej w skraplaczu i wężownicy zbiornika obiegowego.

Właściwy pomiar rozpoczyna się wówczas, gdy temperatury cieczy na wlocie i wylocie z wymiennika T_p i T_k są stałe w czasie, a ilość doprowadzanej do wymiennika pary grzejjnej jest nieco większa od wymaganej. Nadmiar pary grzejjnej jest wykraplany w skraplaczu, a powstały kondensat sływa poprzez latarnię kontrolną do zbiornika wytwornicy pary. Pomiar może być uważany za poprawny tylko wówczas, gdy w czasie jego trwania obserwuje się ciągły sływ kondensatu w latarni kontrolnej.

Podczas trwania pomiaru rejestruje się następujące wielkości:

- a) ciśnienie pary grzejjnej w przestrzeni parowej wymiennika (P_p),
- b) temperatury ogrzewanej cieczy na wlocie (T_1 lub T_3) i wylocie z wymiennika (T_2 lub T_4),
- c) temperatury zewnętrznej powierzchni rurek (6 punktów pomiarowych) lub wężownicy (4 punkty pomiarowe),
- d) natężenie przepływu ogrzewanej cieczy $\dot{m}$.

5. Opracowanie wyników

Doświadczalne współczynniki przenikania ciepła k przy podgrzewaniu wody w wymiennikach ciepła (płaszczowo-rurkowym lub wężownicowym) oblicza się za pomocą równania (1), w którym strumień cieplny $\dot{Q}$ oblicza się z równania bilansu cieplnego dla ogrzewanej wody

$$\dot{Q} = \dot{m}c_p(T_k - T_p) \quad (4)$$

Badania obejmują dwie serie pomiarów, podczas których wielkościami zmiennymi są:

- a) prędkość masowa ogrzewanej cieczy $\dot{m}$,
- b) obciążenie cieplne powierzchni grzejnej $\dot{q}$

Współczynniki ciepła α_p od kondensującej się pary grzejnej do ścianki (rurki lub węzownicy) obliczać dla każdego pomiaru na podstawie:

- a) równania (3) , wykorzystując mierzone temperatury zewnętrznej powierzchni rurek bądź węzownicy,
- b) szczegółowej postaci korelacji, obowiązującej dla kondensacji filmowej.

Współczynniki wnikania ciepła α_B po stronie ogrzewanej cieczy obliczyć dla każdego pomiaru na podstawie:

- a) równania (3) i obliczonej temperatury po wewnętrznej stronie rurki względnie węzownicy,
- b) szczegółowej postaci korelacji, obowiązującej dla danego przypadku, charakteryzującego się określoną wartością liczby Reynoldsa.

Wyniki pomiarów i obliczeń należy zestawić w tabelce.